

BabelKreativ 2013- Autarkisch Hembrug

Locatie: Gebouw 138 (vm Officiersmess) - Hembrugterrein
Datum: 8 juni 2013
Deelnemers: groep van 25 architecten, ontwerpers en ruimtedenkers
Workshopleider: Sem Carree, (the Blitzkickers)

Inspiratielezingen:

Judith Lekkerkerker (Ruimtevolk en onderzoeker bij Urhahn Urban Design);

Kirsten van den Berg (projectleider Hembrugterrein RVOB)

Expertpanel:

Dennis Straat, wethouder ruimtelijke ontwikkeling gemeente Zaanstad;

Robert Leferink, projectdirecteur herontwikkeling Hembrugterrein RVOB

Peter Defesche, architect en directeur OD205 Architectuur

Deelnemers:

Hans de Witte, Joanna Zegers, Krijn van der Voorn, Marcel Fraij, Pieter Brand, Jan de Raes, Jacob Reitsma, Michiel Beck, Eva Stache, Martijn vd Hout, Ferdinand Vreugdenhil, Aad Verburg, Debby de Ruiters, Marieke Wever, Bas Kinsbergen, Boudewijn van Nugteren, Marlijn Baarveld, Aad Melgerd, Katrine van Klaveren, Linda Willemszoon, Ernest Israels, Milko Butter

Organisatie:

Albert Groothuizen, Hans Staller, Robin Kerssens en Nanine Carree

Aantal bezoekers : 40

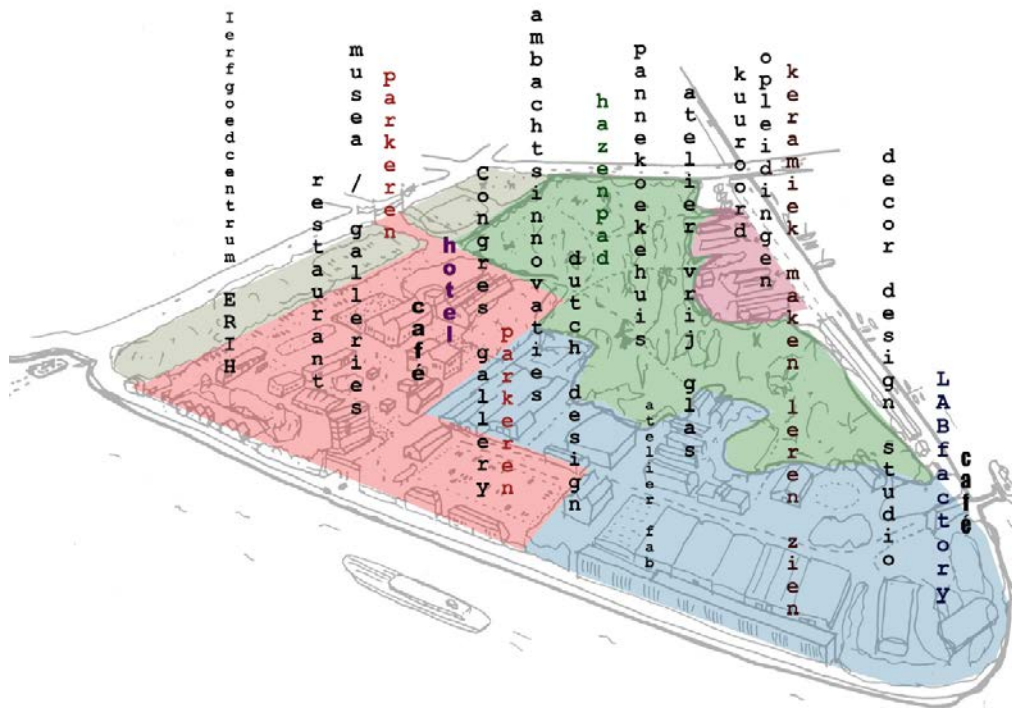
Tijdens BabelKreativ nam een groep van 25 ruimtedenkers beslag van de oude officiersmess van het voormalige MOB-complex op het Hembrugterrein, bekend als gebouw 138. Het tussen 1916 en 1921 gebouwde schaftlokaal, was samen met het naastgelegen was-en kledlokaal een centrale plaats voor de militairen van dit cluster. Het herstelde monument werd beschikbaar gesteld door het RVOB (Rijks Vastgoed en Ontwikkelingsbedrijf).

Daar waar de eerste fase van het Hembrugterrein hetzelfde weekend werd vrijgegeven en het evenement Art Zaanstad werd gehouden. Heeft dit gebied gelegen aan het oerbos, nog geen duidelijke toekomst. In de tussentijd is het in gebruik genomen door verschillende creatieve bedrijven voor tijdelijk verhuur. Aan de deelnemers de taak om na te denken hoe dit cluster van gebouwen op een duurzame manier zou kunnen worden ontwikkeld.

De ingrediënten

Na een korte opwarmingsronde onder leiding van workshopleider Sem Carree- noodzakelijk in een gebouw zonder stromend water, verwarming en toilet- werd de eerste inspiratielezer aangekondigd,

mede-casushouder Kirsten van den Berg van het RVOB. Zij gaf een introductie over de geschiedenis maar vooral ook de plannen en stand van het Hembrugterrein.

Het Hembrugterrein is in 4 gebieden opgedeeld, voor een gefaseerde ontwikkeling en een geleidelijke groei van openbare toegankelijkheid. Het rode gebied werd dat weekend opengesteld voor publiek, het blauwe gebied kent een organische ontwikkeling met tijdelijk gebruik en contracten, het groene gebied is het “bos”. Dit gebied is vervuild en niet toegankelijk, maar werd wel gezien als een schat. Het gebied waar we het die dag over zouden hebben is het roze gebied. Het ligt wat afgelegen, maar wel aan de Havenstraat. Denkbaar zou zijn dat voor dit gebied een collectieve ontwikkelingsstrategie ontstaat. Kirsten was benieuwd naar de uitkomst van de workshop hoe dit gebied zelfvoorzienend te maken, uit ervaring weet zij dat dit niet eenvoudig is. Er is over nagedacht om geen riool aan te leggen op het Hembrug, maar dit werd afgeraden. Wellicht dat nieuwe samenwerkingsvormen daarbij kunnen helpen en hoe om te gaan met energieverbruik van monumenten?

De tweede inspiratielezing werd gegeven door Judith Lekkerkerker, onderzoeker ruimtelijke vraagstukken. Zij gaf een aantal inspirerende voorbeelden van duurzame projecten die door coöperatie van de grond zijn gekomen. Zij liet zien dat duurzame wijken niet langer een exercitie van alleen geitenwollensokken mensen is. Er is een nieuwe beweging aan het ontstaan is. Waarin een shift in mindset plaatsvindt. Yes we can, we kunnen het zelf! Op zoek naar andere oplossingen, andere verdienmodellen: WEconomy, organisatievormen die meer zijn gericht op een menselijke maat, op samen waarde creëren en gemeenschappelijkheid.

Duurzaamheid gaat zeker niet alleen over zelfvoorzienend zijn, maar ook om het aanpakken van bestaande systemen met nieuwe samenwerkingen, een voorbeeld uit Amsterdam Zuid is “wij krijgen kippen”. Hier worden initiatieven van verschillend schaalniveau verzameld. Het project heeft als doel

om met elkaar te zorgen voor innovatie versnelling van de transitie naar schone energie en dus voor een schonere en gezonde leefomgeving. Er zijn initiatieven voor biovergastingsinstallaties, warmte- en koude opslag, maar ook over duurzaam transport, deelauto's, werkplekken in de wijk. Het nieuwe eigenaarschap zou zeker een rol kunnen spelen op het MOB-complex: een coöperatieve ververbinding met wellicht een eigen boot. De winst kan dan weer terug het gebied in, door de bouw van energie neutrale kassen voor in de gebouwen.

Aan de slag

Aan de hand van de drie P's People, Planet en Profit ging elke groep aan de slag: praten, schetsen, filosoferen, bouwen, plakken, dromen, brainstormen... Extra inspiratie kon verkregen worden tijdens de rondrit in een legervoertuig door het mysterieuze oerbos.

Experimenteren

Vandaag waren er geen belemmeringen. Door out-of-the-box te denken binnen een nieuw netwerk met professionals met verschillende achtergronden (stedenbouwkundigen, duurzaamheidsspecialisten, architecten, makelaars, aannemers, onderzoekers, kunstenaars, sociologen) werden er nagedacht over de kansen.

Zo is het idee van de 'Proeftuin' ontstaan vanuit een niet in balans zijnde vraag en aanbod. De vraag moet aantrekken door negatieve aspecten die kleven aan het terrein (verontreiniging) om te zetten in sterke punten door middel van talentontwikkeling. Trek talent aan die de kans aangrijpt om de gebied specifieke vervuiling op te lossen. Andere lieten zich inspireren door het oerbos, een eeuwenoud bos in hart van het Hembrugterrein. Hier is een prachtige combinatie van flora en fauna te zien doordat het al die tijd niet is gecultiveerd.

De 'Foodoutlet' wilde in het gebied verschillende kamers creëren die per lightrail bereikbaar zouden zijn. Zaanstad is groot in de voedselindustrie, maar wat gebeurt er met de restproducten? Kunnen deze nog hergebruikt worden? Zouden deze energie kunnen opwekken? Dit gebeurt in de verschillende labs. Naast een ontdekkingsreis is dit een plek voor educatie en experiment.

Terugtrekkende overheid

Aan het einde van de dag werden de uitkomsten gedeeld met het publiek en het expertpanel, bestaande uit architect Peter Defesche, casus-houder Robert Leferink van het RVOB en wethouder ruimtelijke ordening Dennis Straat. Ze werden ontvangen in een creatieve chaos aangelicht door een heerlijk zonnetje.

Een aantal oplossingen werden gevonden in het creëren van een vrijstaat, zoals het 'vrybos' en het 'Hembrug van Ooit', waarbij de overheid geen of minimale rol heeft. Expertpanellid architect Peter Defesche vroeg zich af waarom particulieren voor elkaar zouden krijgen wat de overheid niet voor elkaar krijgt. Volgens de groep 'Vrybos' voelen ondernemers zich veel meer verbondenheid met de plek, omdat zij ook direct belang bijhebben als ze bijvoorbeeld energie winnen (dalende energierekening), daarnaast is de overheid sterker gebonden aan regelgeving dan de burger. Bij het 'Hembrug van ooit', ga je letterlijk een streep over: pas op! vanaf hier zelf nadenken. Hier kun je de overheid niet aansprakelijk stellen als er een tegel schuin ligt. De verantwoordelijkheden blijven bij de eigenaar en het terrein wordt verkaveld middels erfpacht. Wethouder Dennis Straat geeft

inderdaad aan dat het opsommen van regels niet aanmoedigt tot ondernemen. Maar dat een aantal zaken wel degelijk door de overheid geregeld moeten worden zoals veiligheid, daar mogen geen concessies gedaan worden. Echter zonder dat het gebied op slot komt. Hoe kunnen we dit doorbreken? De groep "Proeftuin" doet dit door het stellen van kaders, waarin duurzaamheid ook een duidelijke plaats zou moeten krijgen.

Duurzame strategieën

De creativiteit stroomde volop, maar dat betekende niet dat de realiteit uit het oog werd verloren. Want hoe was dit alles economisch haalbaar? De groep Hemergy bridge had al vrij vroeg in het proces uitgerekend dat het bos voldoende massa had om energie op te wekken voor 300 woningen. Voor de koeling kon het zaanwater zorgen. De energieopwekking werd nog eens versterkt met de windmolens op de noordkant, die tevens konden fungeren als landmark van het gebied. De groep rekende zelfs door hoeveel kippen, koeien en oppervlakte stadslandbouw er nodig was voor een goede voedselproductie. Een autarkisch Hembrugterrein, daar gingen zij voor.

De groep 'Hembrug van ooit' stelde een erfpacht in oplopend per vestigingsjaar. Ze gingen uit van een omgekeerde gentrificatie, het ontginnen van het gebied en uitgaan van de kracht van de plek en zijn gebruikers. Met een trustverband laten ze winst terugvloeien waarmee ze op het Hembrug investeren in een schoner klimaat, door collectieve energie te gaan winnen en de sanering van het oerbos. Creativiteit wordt ingezet als economische motor.

Dat het gebied een unieke en mysterieuze uitstraling heeft stond deze dag vast. Dilemma's zijn onderzocht en oplossingen aangedragen. Peter Defesche vond de dualiteit van regels en vrijheid interessant. Komen ondernemers in actie als er geen regels zijn? Je zou volgens Peter moeten afpellen. Welke regels zijn van levensbelang en kunnen niet losgelaten worden. Welk minimaal kader leidt tot een maximale vrijheid?

Robert Leferink was enthousiast over de praktische aanpak deze dag en wil verder met het generen van ideeën. Het zelf doen sprak hem aan, maar de grote problemen als vervuiling moet de overheid oplossen.

De laatste woorden waren voor Dennis Straat, staat stil bij hoe het enthousiasme van deze dag mee te nemen. En doet ook een oproep aan de deelnemers om dit door te geven. De fase van verliefdheid voor het gebied is voorbij, het is nu tijd voor een verloving.